

Uzavírající rozhovor o mnišském tréninku – *Abhivinaya*

Ctihodného Áyukusala Thery (AT) se ptala ctihodná Bhikkhuní Vajirá (VA),
Áyukusala Assama, Hokandara, Srí Lanka 6.3.2005

- VA:** Ctihodný pane, máme za sebou první čtyři měsíce výuky a tréninku nových mnichů a mnišek Evropské Sanghy Áyukusala. Všichni mají teď za úkol zreflektovat průběh jejich mnišství a rozhodnout se buď pro plnou ordinaci nebo pro návrat do civilu.
- AT:** Ano, tak to je. Tak to bylo i se všemi předchozími skupinami, že po těch prvních čtyřech měsících od nich žádám písemné vyhodnocení jejich tréninku a rozhodnutí, jestli se vrací do Evropy a jdou do civilu po půl roce, anebo jestli chtějí jít dál a stát se skutečnými mnichy.
- VA:** Ten trénink pro mnišský život byl vázán na pokročilou výuku Dhammy a hlavním tématem té výuky bylo, ctihodný pane, nedělat si žádné představy ani doprovodné myšlenky, nýbrž být u prožívané skutečnosti.
- AT:** Ano. To bylo hlavní téma pokročilé výuky. Předpokládalo, že naši novici a novicky znají Dhammu, že četli Slovo Buddhovo — to minimálně! — a některé další texty. To však nebyl u všech ten případ a taky to dopadlo tak, že právě ten, který šel za mnicha, stal se novicem, ale neznal to, tak vlastně hnedka brzo selhal. Ale naše novicky, naše nastávající mnišky na zkušenou, naše mnišky učednice znaly Dhammu, jak je shrnuta ve Slově Buddhově, takže bylo možno s nimi pracovat v metodické výuce. A ta metodická výuka se točila okolo toho tématu, které je vlastně shrnuto v té nejkratší instrukci Buddhově, jak ji dal mnichovi Málukyaputtovi:

*dittha–suta–muta–viññátabbesu dhammesu
ditthe ditthamattam bhavissati,
sute sutamattam bhavissati,
mute mutamattam bhavissati,
viññáte viññátamattam bhavissati.*

To v překladu znamená:

V jevech viděných, slyšených, cítěných, uvědomovaných,
To, co je viděno, tak ponechat jako viděné; to, co je slyšeno, ponechat jako slyšené;
to, co je cítěné (tady pojem *muta* zahrnuje ostatní smysly) ponechat jako cítěné;
to, co je uvědomované *viññáta*, tak ponechat jako uvědomované.

Takto Buddha vlastně shrnul pro svého mnicha Málukyaputtu celou Dhammu a říká mu:

Když to takhle budeš praktikovat, tak *eseva–anto dukkhassá* ‘*ti* toto vede ke konci utrpení.

No jo, ale takhle krátce to nešlo říct našim mnichům nebo mniškám, no a proto jsem vybral několik sutt z Anguttara–Nikáyi a ze Samyutta–Nikáyi, na kterých jsme si konkrétně ukazovali, jak je důležité, abychom zůstali u toho viděného a nedělali si představu, tedy *na–nimittagáhi* a nedělali si k tomu nějaké asociované myšlenky, tedy *na–anubyañjaná–gáhi*. Jo. No a z toho se dál odvíjel celý ten výcvik a ta pokročilá výuka Dhammy.

- VA:** No. Hm. Ale přesto, Bhante, ty jsi s těmi představami a asociacemi přece jenom pracoval. A převažovala tam jistá témata v těch asociacích a představách, u těch našich mnišek to byla sexualita, mateřství, manželství a samičí oddanost — jak bych to nazvala. No a u těch našich mnichů to bylo téma smrti nebo taky zabití, ohrožení na životě...

AT: ...a boj samečků...

VA: ...bojovnost samečků. Co to...?

AT: No, to jsou biologicky naprogramované sklony, které se různě vyvíjejí až do patologických strategií a velkých story, do velkých příběhů, že jo...

VA: Byli jsme konfrontováni vlastně s tím, že jeden z našich mnichů učedníků osočil druhého mnicha našeho bhikkhu z toho, že ho ohrozil na životě a dokonce tvrdil, že ten pachatel se mu pak za to omluvil.

AT: To byla lež, to byl výmysl. Ale to už se stalo několikrát, jo, že si připadal jeden novic jako ohrožený na životě. To nebylo poprvé, že učedník říkal: „Tenhleten bhikkhu mě poslal na jistou smrt do kuti, kde jiný sámánera skoro umřel.“ Jo. A zrovna tak šílené výmysly na základě prožitků té samičí oddanosti se vyskytují u některých našich novic. Dokonce jedna dokázala vymyslet... a přišla mi sdělit dvě důležité věci: Za prvé, že dosáhla Nibbány, a za druhé, že je těhotná, přestože neměla styk s mužem pět měsíců. Takže skutečnosti viděného, slyšeného, dotykově či chuťově a čichově prožívaného, toho *muta*, jsou ignorovány, když se člověk zamotá do těch představ *nimittá* a do těch sekundárních myšlenek, do těch asociací *anuvyañjaná*.

VA: Já v tom vidím souvislost, že vlastně i ženy dělají z muže pachatele. Že tu sexualitu, která vede k mateřství, teda vlastně chtějí, ale pak se stavějí, jako že nechťejí. Asi je to tím, že jsou nějak blbě vychované, poškozené výchovou. Tak prostě pak říkají ne. Je to ale takové to ne-, ne-, ne-přestávej, ale stávají se obětí. No a chudák chlap je potom vlastně tím pachatelem.

AT: Ano, dělají z chlapa pachatele a tím ho zamotávají. No a ten chlap se musí o ní ucházet a dobývat ji a... a ona ho odmítá a dělá z něj odmítnutého milence. No a ten buďto se teda pokoří a přestane ale být mužem. Ona ho pak použije jako jakéhosi samečka, kterého pokořila, kterému ukázala jakou má vinu a jak je špatný a že ona vlastně nechce... A on se jí musí omluvit. Podobně jako se měl omluvit ten bhikkhu tomu ohroženému sámánovi.

Démonizace lidského

VA: Mně to, Bhante, připadá, že to je taková démonizace. Že u těch žen je to démonizace sexuality, že tu sexualitu vlastně chtějí, ale přitom dělají, že jí nechťejí. Je tam možná pro ně taky otázka toho, jak je vůbec přijímaná, jestli bude přijata ta jejich sexualita, ten jejich sexuální erotický projev vůči muži.

AT: To je kulturně dané, to je kulturní poškození, že vlastně Evropanky, evropské ženy a především Češky nedokážou říct ano k té své ženskosti.

VA: Souvisí to, Bhante, nějak ...

AT: Ano, pak právě takovéto zamotánky existují a proto je důležité vědět, že trénink mnicha nebo mnišky, a to znamená taky u těch, kteří jsou tady jenom na půl roku, jenom na zkoušku, trénink novice nebo novicky spočívá v tom, že jsou důsledně vedeni k tomu co skutečně vidí, co skutečně slyší, co skutečně tělesně pociťují a je jim ukazována nesmyslnost jejich halucinací, jejich představ, jejich výtvorů fantazijních, že ona je milenkou nebo manželkou nebo bojovnicí. Jo. Ukázat jak je to nesmyslný. No a zrovna tak to ukázat těm chlapům, jak je nesmyslný, že se považují za ohroženého nějakým starším mnichem. Ohrožený na životě, poslaný na jistou smrt se zkrátka a dobře bojí toho, že přijde ten nepřítel a zabije ho. Hm.

VA: No. To je vlastně téma démonizace smrti, která...

AT: Ano, démonizace smrti, démonizace sexuality, jo, démonizace muže, démonizace ženy. No a démonizace lidství. Takže místo abychom se pohybovali v lidském světě a snažili se ho transcendovat směrem k Nibbáně, no tak se zamotávají do představ a příběhů vymyšlených. Příběh milenky, příběh manželky, příběh bojovnice, jo. No anebo příběh bojovníka, zachránce, vrahouna a toho, který se musí chránit, jo. Kdo se zcela zamotá do těchto příběhů a klesne na úroveň démonů, nadržovaných a nenávislných duchů, o tom už se nedá říct, že patří mezi naše mnišky nebo mnichy ve výcviku, ale je to už jen blbeček, který se zamotal. No jo, ale toto všechno je možno vidět teprve tehdy, když někdo začne intensivně meditovat a když se začne zabývat tou otázkou vztahu slovo–skutečnost. To znamená, že pak to lze ale moudře poznat právě v rámci toho tréninku mnichů a mnišek, což v rámci normálního běžného života u tak zvaných normálních lidí, kteří nejsou klinicky nemocní, vůbec nepřichází v úvahu. Protože ti normální, takzvaně zdraví lidé, ti v tom jedou dnes a denně. Jo. To jsou normální strategie svádění, normální strategie páření, vdávání se, normální strategie soupeření mezi muži, strategie, které jsou v každodenním světě bez jakýchkoliv pochyb praktikovány. Takže to, co je hodnotné u našich mnichů a mnišek, to co je hodnotné u těch, kteří se rozhodli jít na zkoušku za mnicha nebo za mnišku, stát se učednicí nebo učedníkem, tak to je právě to, že jsou ochotni se s tím vypořádat a získat odstup od těch představ a od těch normálních příběhů. Distancovat se od příběhů milenek a bojovnic, příběhů bojovníků a mstitelů, jo, a začít se vyrovnávat s tou skutečností, která je viděná, slyšená, tělesně cítěná, přímo vnímaná. Takže klobouk dolů před těmito lidmi.

VA: Mně to, Bhante, připadá...

AT: To víš sama, ctihodná, jak jsi procházela prvním rokem tréninku. Jsi jediná z našich mnišek, která prošla tak tvrdým tréninkem jako naši mniši. No, a po roce, když jsi pak byla konfrontovaná s novou sámenerí, která vlastně vůbec nechápala, oč jde, a ve své domýšlivosti si myslela, že ona vlastně už vždycky byla jako mniška — a ty jsi žasla nad tím, když ona tady visela na mobilu a posílala esemesky, zatímco ty jsi se rok absolutně izolovala. Hm? Co to pro tebe bylo. No ale tato žena, která šla za učednicí pak byla po roce sama konfrontovaná s něčím podobným, no a teprve po roce učednictví potom, co byla rok sámenerí, začala chápat, co se asi dělo v tobě. Jo. No a samozřejmě zrovna tak nelze očekávat od nových mnišek, respektive od nových učednic, které se pokoušejí stát se mniškami, že by již po čtyřech měsících chápaly, oč jde v tréninku mnišství. No a to samé jako pro mnišky, kterým jsme se věnovali v té výuce velmi metodicky, to samé jako pro mnišky platí i pro mnichy, respektive pro ty učedníky, kteří se opravdově pokoušejí stát se mnichy. Jo. Nemluvím o těch, kteří přijeli jako turisté a chtějí jezdit na výlet na letiště, vidět Colombo by night, jo anebo si vezmou kameru a popojíždějí a filmují. No tak ti vůbec nezačali s mnišským tréninkem, jo. Ale máme několik učedníků sámenerů, kteří se skutečně snaží stát se mnichy, no a myslím, že i u našich sámenerů tam je ta komponenta toho záměru vyzkoušet si, jaké to je být mniškou.

Mnišský trénink není psychoterapie

VA: Ctihodný pane, s tím souvisí ta moje třetí otázka. Mnišský trénink není psychoterapie?

AT: Mnišský trénink není psychoterapie. A Buddhovo učení není pro blázny, není pro poškozené milenky, manželky a samičky, jo, ani pro ohrožené samečky bojovničky. Mnišský trénink je cesta transcendence, vystoupení nad ten normální život muže a ženy. Takže mnišský trénink je trénink Dhammy. No a Dhamma je pro zdravé lidi. Psychoterapie je pro blázny nebo aspoň pro ty mezi takzvanými normálními lidmi, kteří na sobě chtějí pracovat, pracovat na svých problémech. Psychoterapie se taky děje podle

zakázky toho pacienta. Pacient říká, co chce v psychoterapii. Ale při mnišském tréninku to říká ten učitel, co je cíl, to říká Buddha.

VA: No, a takže ten mnišský trénink není psychoterapie. *Nissaya*, která je stavebním kamenem nejdůležitějším v mnišském tréninku, je silnější než jakákoliv psychoterapie.

AT: Rozhodně silnější než psychoterapie.

VA: A vlastně Áyukusala tradice je právě tím vyjímečná, že je možno otevřeně pracovat s tématy jako je sexualita, smrt, ohrožení na životě. Bhante, ptám se tě, jak se tato témata zpracovávají právě v rámci toho mnišského života? Jestli je vůbec zapotřebí je zpracovávat?

AT: Ano, my je zpracováváme tím, že je připustíme a zprůhledníme je. To je konkretizování. My do nich nešťouráme. V psychoterapii se člověk vyrovnává s tématem tím, že jde do jeho obsahů. Hm. A to je právě ten rozdíl. Nejenom já, ale i někteří z mých bhikkhů mají psychotherapeutický trénink. Takže využíváme to, že máme psychotherapeutické dovednosti, nedovolíme ale, aby se z tréninku sámannerů a sámannerí stala psychoterapie. Když nějaký sámánera začne blbnout a chce jít do nějakých obsahů, tak ho utneme. Když nějaká sámannerí si chce vynutit psychoterapii a pořád se do něčeho zamotává, no tak jí to utneme. Jo. Ale samozřejmě nemůžeme sámannerí a sámánery, novicky a novice utínat příliš tvrdě, protože by se nám rozplakali, zhroutili a tak dál. No tak si tedy vyslechneme ta jejich témata. Hm. Ale dáváme jim jasně najevo, že to jsou témata představ a příběhů. Hm. Takže do té míry jsou při výcviku učedníků a učednic připuštěna ta témata.

VA: A jak je to v rámci závislosti *nissaya*?

AT: V *nissayi* u plně ordinovaných bhikkhů, jo, tam je to vše tvrdě utnuto. To víš sama, ctihodná paní, že jako bhikkhuní máš možnost se vypořádat s nějakými situacemi z minulostí nebo i s představovanými situacemi z budoucnosti, ale je ti přitom jasně řečeno, že je to otázka terciárního předmětu meditace vipassaná. Víš jasně, že to nemá co činit se skutečností, že to nesmíš zatahovat do svého mnišského života a do svého každodenního kontaktu s ostatními lidmi. No ale toto se samozřejmě nedá očekávat od nějaké sámannerí, která je tady na půl roku nebo od nějakého sámánery. Ti mají co činit s tím, aby se neutopili v tom, co z nich vyhnísa, co z jejich mysli vyteče. No a vymýšlejí si, protože si nevědí rady s volným časem mnicha, a žijou ve svých vymyšleninách a přenášejí své výprsky a výtoky i do mezilidských vztahů mimo sanghu. No a s tím se tu musí počítat. To se ale dělo i za doby Buddhovy. To jsou ty záplavy, v páli zvané *ogha*, ty vlivy a výlivy *ásava*. Hm, i na Buddhu někteří vyprskli. I Buddha byl osočován a obviňován lživým podsouváním hlavně od ženských. A zrovna tak byli lživě obviňováni i ostatní mniši, kteří trénovali mnichy, mnišky, sámánery, sámannerí. No, tak s tím se musíme při tréninku učňů vypořádat, to k tomu patří, to je to zahrnuté riziko. Kdybychom vůbec nikoho nechtěli trénovat, nikomu nechtěli pomoci, aby se zkusil stát mnichem nebo mniškou, no tak by se nám tyhle věci nestávaly. Hm. Ale práce s tématy a obsahy není součástí mnišského tréninku. Představy, které oni si k tomu berou *nimittá-gáhi* a *anuvyaňjaná-gáhi*, neboli asociované příběhy různých samičích problematik, manželky, maminky, milenky, bojovnice, to patří do psychoterapie a nikoliv do mnišského tréninku.

Práce v chráněném prostoru a kamma

VA: No ale, Bhante, když se to tady zpracovává v tom v rámci toho mnišského života, v tom tréninku, jak se to dělá? Je k tomu zapotřebí chráněný prostor a jak je vytvořen ten chráněný prostor a jak je to vlastně s kammickým dopadem toho zpracovávání?

- AT: Ano, takže to jsou praktické problémy, ctihodná paní, o kterých jsme se tu a tam už několikrát bavili. A ty je teďka shrnuješ do jedné otázky: Jak se to dělá? Tam v tom, co říkáš, tam už dáváš i tu odpověď. Ano, dělá se to v chráněném prostoru. A jak je to s kammickým dopadem toho, co se děje? K tomu kammickému dopadu zpracování choulostivých témat sis již něco přečetla v knize Dovednost a důvěra doktorky Frýbové. Jak se to dělá u bhikkhu nebo u bhikkhuní, to znáš sama u sebe v rámci *nissayi* i jak se to dělá v meditaci.
- VA: Ale popsáno to, Bhante, není nikde.
- AT: Těm popisům by stejně asi nikdo nerozuměl, kdo to sám prakticky nezkusil. I ti, kteří to zkusí, tak jsou často neprůstřední, dokud v tom jedou. Nejhorší je, když si myslí, že znají něco z psychologie jako ten sámán, co při zpracování svého klackovského příběhu začal našemu bhikkhu vyučovat psychologické banality. Nebo ta sámán, co mi vztekle vyčetla, že vždycky vyhraju, protože se odvolám na něco, co se stalo. Ona se odvolávala na své psychoterapeuty a vyčítala mi, že je podle mne každéj druhej blbec. Tak jsem se zas odvolal na to, že se nikdy nestalo, že bych řekl, že je každéj druhej blbec. Co se ale opravdu často stalo, je, že jsem řekl, že čtyři z pěti jsou blbci. Mlčela. Ten samý den pak za mnou znovu přišla a byla upřímně otevřená a poučitelná. A toho jsem si u ní velmi vážil.
- VA: Bhante, většina těch psychoterapeutů, které jsem poznala jsou nemocní lidé, stejně jako jejich pacienti, rozdíl je akorát v tom, že psychoterapeut zná určité techniky, kterými se snaží opravit svého pacienta. V lepším případě to může pacientovi být někdy i užitečné. Zrovna tak může být užitečné pro učedníky a učednice mnišství, když popíšeš, jak se pracuje s tématy tak, aby se z učňů nestali *gáhí*, tedy aby se nechytali představ a příběhů.
- AT: Tak dobře. Na meditačním jevišti ve tvé mysli lze zpracovat příběhy a představy, kterým nedovolíš, aby kontaminovaly to viděné, jež má zůstat viděným, to slyšené... a tak dále. Dělá se to tak, že v té tvé mysli dovolíš, aby se rozvinul nějaký příběh — nikoliv ale myšlení! Jo. Práce s terciárním předmětem meditace není otázkou myšlení či přemýšlení. Hm. Ale dovolíš, aby se rozvinul ten příběh a podíváš se na něj, no a pracuješ s tím, co přitom prožíváš tak, že tam rozeznáváš a označuješ pomocí *vitakka* ty kořeny zla akusala, rozeznáváš kdy je tam chtivost a nenávisť a kdy je tam zaslepenost. A už ta mysl, která pozná, že tam byla zaslepenost, je nezaslepená moudrá mysl. Takže to je způsob práce, jak se pracuje s těmito tématy například u tebe, jakožto plně ordinované bhikkhuní, která zpracovává ty všelidské problémy jakožto terciární meditační předměty. V tom jsi se ale víc jak rok trénovala, nejprve aby sis byla schopná udržet ochranu, kterou ti dává mnišství, kterou potřebuješ, abys potom jako bhikkhuní mohla vše zpracovat v prostoru meditační mysli *cittákāsa*.
- VA: A k tomu mi pomáhá rituální stvrzování *vinaya-kamma*, prováděné v klášterním chráněném prostoru *sīma*. Problém je ale v tom, Bhante, že s výjimkou těch dvou sinhálských bhikkhuní, které jsi instruoval o této funkci *vinaya-kammy*, ty ostatní to berou spíš jako detektivní a trestné procedury. Pro Áyukusala bhikkhy to bylo snadnější, protože tvořili opravdovou skupinu, ve které si mohli skutečně pomáhat jako sangha, tedy provádět *sangha-ādi-sesa*, proceduru začínající tím, že se sangha dá dohromady, aby sloužila řešení problému mnicha, který o to žádá. Konkretizoval jsi, Bhante, s některým z našich mnichů nějaký choulostivý terciární předmět i v prostoru vnějším, tedy nejen v prostoru mysli?
- AT: Ano. Vícekrát. Zkoušeli jsme to i se sámánery, tedy s učni, kteří nebyli plně ordinovanými mnichy.
- VA: Můžeš k tomu uvést příklad?

- AT: Ne, nechci. Buddha si přál, aby tyto záležitosti zůstávaly v rámci mnišské sanghy. Někdo by se mohl snažit dopít se, který z těch našich mnichů provedl ty strašné věci, co ten dědek pak vyprávěl. No a protože těch mnichů Áyukusala je jen něco přes dvacet a mnoho z nich teď žije život laika, bylo by to neférové vynášení informací. To by sice nemělo žádný kammický dopad, působilo by to ale neblahé sociální důsledky a mohlo by to způsobit zbytečné utrpení. Jak víš, ctihodná paní, z Girimánanda–Sutty, kterou jsi přeložila z páli do češtiny, je podle Buddhy osm příčin utrpení a *kamma–vipáka* je jen jednou z nich.
- VA: Tak aspoň popiš, ctihodný pane, jak se to dělá a jak se zachází s těmi kammickými a společenskými důsledky.
- AT: V psychoterapeutickém použití, které je přípustné i v chráněném prostoru kláštera, pracujeme nikoliv na jevišti mysli, ale můžeme konkretizovat ten příběh na jevišti vnějším, takřikajíc psychodramatickém, tedy na jevišti v símě v chráněném prostoru, který vytvoříme v rámci *vinaya–kammy*. No a k tomu právě slouží to sdílení dvakrát do měsíce při úplňku a při novoluní, kdy ve skupině mnichů přicházejí mniši nebo mnišky s problémem, který mají, jo, a žádají si pomoc od sanghy, jo, začíná to tedy setkáním sanghy, v páli se to proto nazývá *sangha–adi–sesa*. Jo. Takže v prvním kroku je svolána sangha, aby pomohla zpracovat to choulostivé téma. To tedy už není v meditaci, to už je něco, co by se dalo přirovnat ke skupinové psychoterapii, respektive k práci ve chráněném prostoru skupinové terapie na druhou. Ve skupinové terapii účastníci vědí, že co se tam děje, není opravdový život, vědí, že jsou v chráněném prostoru a že lze slova vzít zpět a činy opravit. A když jdou na psychodramatické jeviště, tak vědí, že je to chráněný prostor na druhou, ve kterém si mohou dovolit vyzkoušet i věci, které jsou neetické, bláznivě vyšinuté či jasně škodlivé. Jakýkoliv akt může být relativizován, to znamená dán do vztahu, do relace prostřednictvím podmínek jiných než je čin a důsledek, *kamma* a *vipáka*. Například mysl chtivá nemusí být ani podmínkou motivačního kořene *hetu*, ani podmínkou spouštěcí *upanissaya*, ale může být k následující činnosti v relaci poznávaného předmětu *árammana–paččaya*, který nemá žádný kammický dopad. Možné relativizace jsou nesené dvaceti čtyřmi podmínkami *paččaya*, které jsem vysvětlil v učebnici Psychologie zvládání života dle abhidhammy (Brno 1996, str. 100). A právě to, co se stalo takto relativizovaně v chráněném prostoru psychoterapie nebo *síma*, nemá důsledky kammické ani sociální — samozřejmě pokud to nějaké blbeček nevynese ven. Jo. To co se děje jen mezi námi v prostoru Áyukusala Assamy, tak to nemá dopad společenský. To nemá dopad pro toho sámáneru nebo pro sámánerí, když pak vyjde ven mezi lidi. Samozřejmě ale jen pokud ten sámánera není blbeček anebo ta chudinka sámánerí není tak blbá, že by začla na veřejnosti agovat, činit úkony, které dělá jinak jen v soukromí, anebo by to šel či šla někam rozkecávat, oč takzvaně vlastně šlo v tom chráněném prostoru, jo. To pak má dopad. Jo. To pak může takový blbec poškodit sebe, a třeba i poškozují druhé, poškozují Sanghu. Ale jenom to, co se děje v rámci sanghy, to co se děje v chráněném prostoru kláštera je právě možno zpracovat v rámci sanghy. Hm. I když tam přijde nějaká urážka nebo nějaké podezírání nebo podsouvání... No, tak ten mnich nebo ta mniška to vysloví a ta sangha, ten učitel, respektive ti ostatní k tomu zaujmají stanovisko a zpracovávají to s nim. Vysvětlí si tak vše navzájem mezi sebou a znovu nastolí řád, pořádek, pochopení a důvěru, což jim dává ochranu a jistotu. To by se v každodenním životě mimo sanghu nestalo. Mimo sanghu, když někdo někoho obviní, tak buďto to musí dokázat, jo, a pak dochází k trestnímu řízení, anebo, když křivě obviní, jo, tak dochází k pomstě nebo k trestnímu řízení, či k pokutě za falešné obvinění. Takže tam to jde natvrdo — mimo sanghu. V rámci sanghy se to dá zpracovat, jo, mezilidsky.
- VA: Ale to se přeci nepovede vždycky. A když se to nepovede, co potom?

AT: Samozřejmě opravovat a harmonizovat lze jenom do té míry, dokud nedošlo k překročení určitých hranic, jako je hrubé poškození či zesměšnění sanghy nebo učitele. To už se tady už stalo u jednoho v Barmě ordinovaného bhikkhu, který pak rozesílal urážlivé dopisy ostatním mnichům a veřejnosti sugeroval, že jeho učitel je blbec. On že se ale stane českým Dalajlámou a že přiveze z Thajska miliony dolarů a tak podobně. A nakonec ten darebák udělal jenom to, že spotřeboval něco přes dva tisíce dolarů z peněz učitelů Áyukusala, udělal ostudu, rozeštvál lidi. A teďka žije nějaký pochybný život. Převléká se někdy za mnicha, někdy do civilu. S takovým darebákem se už nedá nic opravit, protože už nepatří do sanghy, v jejímž rámci by mohl svůj problém zpracovat. Takže i k tomu může dojít, když dojde k porušení toho nosného vztahu mezi učitelem a žákem. Nejen že učedník sámáněra přestane být žákem svého mistra, ale i bhikkhu může rozbit ochranu své *nissayi*. A pak samozřejmě už ten mistr, ten jeho někdejší učitel za něj nenese odpovědnost.

VA: Jaké to má důsledky pro veřejnost?

AT: Buddhistická veřejnost v Evropě dokáže tolerovat ledacos. Máme i takové případy, že běhají po Evropě učedníci sámáněrové bez učitele. Hm. A někteří sámáněrové vystupují jako učitelé a dělají velké řeči mezinárodně...

VA: A dá se tomu nějak zabránit? Veřejnost je přece možné informovat, chránit, poučit...

AT: Zabránit se tomu zřejmě nedá. Veřejnost je dostatečně informována a každý, kdo chce, může požádat o poučení. Za tím účelem jsme zveřejnili už několik varování před darebáky a podvodnými mnichy, například na internetu je ten článek Na co se ptát mnichů? Pokud je to otázka bhikkhu nebo bhikkhuní, tak ukončení vztahu *nissayi* se může dít buďto férovým způsobem anebo nějakým hloupým či darebáckým. No a v rámci Áyukusala tréninku máme vypracované postupy aby ukončení *nissayi*, vztahu bhikkhu k jeho učiteli, aby bylo provedeno férově. A podobně i pro ukončení statutu sámáněří nebo sámáněry. Kdokoliv má možnost přestat být učedníkem a vrátit se do civilu za slušných férových podmínek. Přesto jsme měli nedávno případ sámáněry, který tu nejprve zneužíval svůj mnišský status pro vykořisťování lehkověrných buddhistů a pak se zbavil mnišské róby někde na záchodcích a odletěl do Evropy, aniž by se s ostatními členy sanghy vůbec bavil.

Zneužití mnišského statusu

VA: Buddha používá různých přirovnání, ve kterých ukazuje strašné důsledky toho, když někdo zneužívá ten mnišský život. Je to například ta sutta o požáru ze Sedmiček Sattaka–Nipáta sbírky Anguttara–Nikáyi, cos mi dal přečíst. No a v této Aggikkhandha–Suttě Buddha mluví o tom, co je pro člověka lepší. Mluví o strašných hrůzách, což je pro toho člověka v mnišském tréninku lepší. No a taky jsou v té suttě...

AT: Co je lepší než co?

VA: Co je lepší než nést následky zneužívání mnišství. Že kdyby si takový darebák lehl vedle toho požáru, vedle toho rozžhaveného, bylo by to pro něj lepší... a v té suttě, kromě těch přirovnání je vlastně taky zachyceno, co se stalo na závěr, když Buddha těchto sedm přirovnání o tom požáru pronesl. Tam je řečeno, že šedesát mnichů vrhlo krev a šedesát mnichů disróbovalo. Co se stalo se zbytkem těch mnichů, to tam není řečeno podrobně, asi pokračovali dál v tréninku. To zřejmě byli dobří mniši a dosáhli osvobození mysli od všech podkladů, *anupádáya citta vimutti*, jak je tam řečeno.

AT: Tak to vidíš. Jo. Buddha se s tím nemazal a mluvil naplno — i když muselo třeba dojít k tomu, že šedesát mnichů zvracelo krev a šedesát jich disróbovalo. Ale ti, kteří zbyli, tak do toho šli doopravdy. Tato Aggikkhandha–Sutta je uvedena v Milinda–Paňhá a komentář

k tomu říká, že když to ty mnichy tak rozhodilo, tak jim Buddha pak pro potěchu přednesl to známé přirovnání k lusknutí prsty *ačcharā-sanghāta*, které je také zaznamenáno v Jedničkách Ekaka–Nipáta sbírky Anguttara–Nikáyi, tedy mezi texty, které jsem užil jako první v loňském výcviku mnišek..

VA: To je ta nejkratší sutta o lásce krátké jako lusknutí prstů?

AT: Ano. Buddha používal různá přirovnání a to vždycky podle situace. My jsme se bavili o těch přirovnáních v suttě o hadech *asívīsi*, ale taky o přirovnání k želvě *kummo*, která zatahuje údy a schovává smysly... A to záleželo vždycky na tom, jaká byla situace v té sangze, mezi těmi mnichy, co se dělo v jejich myslích. Když hodně bláznili, tak je Buddha chtěl vyburcovat a mluvil o tom vypálení oka žhavým železem, o vypálení ucha žhavým železem. Když ale bylo nebezpečí, že se ztrácejí do mnohosti světa, tak jim dával přirovnání želvy, která zatahuje ty svoje údy a hlavu, že tak mají zatáhnout, omezit svoje smysly, zastavit funkci smyslů. Takže ta volba přirovnání a práce s přirovnáními je jiná věc, než vytváření představ, kterým se člověk vydává na pospas. To se pak odvíjejí ty příběhy, které znečišťují mysl tak, jak je to právě vysvětleno a rozebráno v té druhé suttě Jedniček Anguttara–Nikáyi. Hm, tam je ukázáno co vede k rozvíjení smyslné žádostivosti *kāmačchanda*, co vede k rozvíjení strategií zloville *byápāda* a tak dále. Hm. Takže to bylo jedno z hlavních témat v našem výcviku a v pokročilé výuce Dhammy, to bylo hnedka na druhém místě, hm. Na prvním místě byly uvedeny ty skutečnosti z té první sutty Jedniček Anguttara–Nikáyi, kde je řeč o tvaru, o viděném tvaru muže, viděném tvaru ženy, jak poutá mysl muže, respektive ženy, dále o zvuku a ostatních předmětech smyslů. A v té druhé suttě pak už to bylo o těch strategiích toho nemoudrého zvažování *ayoniso–manasikāra*. Ale zrovna tak jsme vždycky dbali na to, aby hnedka po tom uchopení toho nebezpečného bylo poukázáno na to dobré, na moudré zvažování *yoniso–manasikāra*. No a k tomu patřily ty poslední dvě sutty z Jedniček Anguttara–Nikáyi, které zdůrazňují hodnotu všímavosti tělesného pro dosažení Nibbány. Hm. A to chci opakovaně zdůraznit, že tam sice byla řeč o skutečnostech smyslového prožívání a z něj se odvíjejícího nebezpečí vytváření představ a těch příběhů, ale zároveň tam byla uvedena ta cesta k tomu překonání těchto nebezpečí, vedoucí přes to zakotvení v těle k dosažení Nibbány.

VA: To bylo v té Anguttara–Nikáyi. A podobně to bylo při té naší práci s texty ze Samyutta–Nikáyi, kde právě byly ty hrůzy o těch požárech a hadech a žhavém železe do oka a do ucha; ale zrovna tak tam bylo o tom šťastném prožívání.

AT: Ano. Proto jsem vybral jako takovou hlavní korunní suttu tu Rathopama–Suttu, to přirovnání k vozidlu, kde Buddha vlastně ukazuje, jak mnich či mniška může žít šťastný život. Hm. Právě, když se nezamotává do představ a příběhů, ale zůstává u toho přímého prožívání skutečnosti smysly, když si hlídá brány smyslů všímavostí sati za prvé, správně uplatňuje pozornost manasikāra při jídle za druhé a když za třetí kultivuje bdělost jágariya a dodržuje režim dne tak, jak to má být v meditativním mnišském životě. Takže Rathopama–Sutta byla pro nás nejdůležitější jako jasné shrnutí toho, v čem spočívá bohorovný život brahmacariyá šťastného mnicha nebo šťastné mnišky.

Závěr

VA: Takže na závěr, Bhante, když shrnu celou tu naši výuku, tak se to vlastně vše točilo kolem toho, že se musíme naučit, aby viděné zůstalo viděným, slyšené zůstalo slyšeným, dotýkané zůstalo dotýkaným — a nedělat si k tomu žádné představy, neztrácet se v tématech k tomu vymyšlených. Defakto jsi ale s těmi představami a tématy také někdy pracoval. A to nás vedlo k otázkám, jaké mají ta témata místo v mnišském tréninku a jaký

je jejich kammický dopad. No a potom s těmi tématy souvisely hrůzné představy, které Buddha nabízí mnichům v tréninku. No, a já bych se chtěla zeptat...

- AT:** Počkej, ctihodná. Dobře to vše shrnuješ. Ale u těch představ musí být zdůrazněn ten rozdíl. Tam je jednak nabídka představ, které Buddha používal z motivačních důvodů pro pokrok tréninku na jedné straně a jednak na straně druhé je tam ta instrukce nezamotávat se do představ, které by nás sice také motivovaly, avšak motivovaly by nás ke klesání do světa duchů, démonů a zvířat. V tom je varování, abychom se nestávali zvířecími, abychom tady nejednali jako zvířecí samičky a samečkové. Hm. Takže tohle je různé používání představ, jednak pro motivaci, která je blahodárná *kusala* a vede k transcendenci, jednak ale motivace představami, která je zhoubná *akusala*. Takže ty Buddhovy nabídky představ jsou pro motivaci blahodárnou, jsou však nejen *kusala*, ale taky pro překonávání polarit *kusala–akusala*, pro vystoupení ze světa protikladů, pro transcendování. Jasně?
- VA:** Já jsem si často všimla, že Buddha vždy také — a to třeba i na závěr toho přirovnání o požáru v Sedmičkách Anguttara–Nikáyi, kde je o tom ten krátký odstaveček na konci — že Buddha vždy také uvede to, co vede mnichy k tomu šťastnému životu, že vždy po varování také uvede, jak mají vlastně jednat. Když Buddha dá nějaké poučení, kde používá nejdřív hrůzy, aby ty mnichy vyburcoval, tak dá ale vždycky na závěr toho poučení něco, co vede k tomu transcendování, co vede k tomu štěstí. Že to není nikdy jenom záměr vyburcovat a pak nechat, že vždycky je tam pak také vztahování k tomu šťastnému prožívání.
- AT:** Přesně tak, ctihodná Vajiro. Když si tohoto všimneš, tak to znamená, že dokážeš uchopit Dhammu správně. Jo. Hm.
- VA:** A já bych se tě, Bhante, na závěr chtěla ještě něco zeptat. Řekni mi jen jeden nebo dva principy toho, co jsme tady dělali. Na co jsi vlastně poukazoval. Co bylo tím principiálním?
- AT:** Hm. Jeden nebo dva principy. Tak já bych rád řekl tři principy, které mne napadají. A sice všechny tři souvisí nějak s tím pověstným přirovnáním Dhammy k voru. Vor, který si postavíme, který budujeme, je prostředkem k dosažení cíle. My kultivujeme naši znalost Dhammy, naše dovednosti v Dhammě tak, jako bychom si stavěli vor k tomu účelu, abychom překročili na druhý břeh. Překročit na druhý břeh znamená dosáhnout Nibbány. Jo. Účelem je dostat se do bezpečí, dostat se pryč z té oblasti, ve které se můžeme zamotávat do představ a příběhů. Hm. No a o tom je ta Alagaddúpama–sutta, ve které Buddha poukazuje nejprve na jeden princip: A sice poukazuje na to, že je nutné uchopit Dhammu správně. No, a to je to, za co jsem tě teď pochválil, ctihodná paní. Takže prvním principem je uchopit Dhammu správně, to znamená vidět, že Buddha v té nauce neukazuje jenom na ty hrůzy, ale ukazuje vždy i na tu cestu ven. Hm. A tento princip mnohým vykladačům uniká. Buddha tu přirovnává uchopení Dhammy k uchopení hada, jako když nějaký léčitel potřebuje hadí jed pro lék, tak uchopí toho hada správně za hlavou, takže se mu nic nestane. Kdyby uchopil toho hada špatně, tak by se ten had otočil a kousnul ho a...
- Ten, kdo uchopil Dhammu špatně, tak se může poškozovat svými špatnými interpretacemi Dhammy. No a mezi těmi špatnými interpretacemi Dhammy právě na začátku Alagaddúpama–Sutty Buddha jmenuje míchání Dhammy se světskými cíli. Buddha tam tvrdě vynadal mnichovi, který tvrdil, že když bude požívat smyslné rozkoše, když se bude chtít stát dobrým manželem, milencem, uživatelem smyslné rozkoše, tak že mu to v pokroku emancipace neuškodí. No a toto samozřejmě platí i pro ty, které jsou sice v mnišském tréninku, ale chtějí být dobrou milenkou nebo dobrou manželkou nebo chtějí otěhotnět a být matkou. Jo. Chtějí toto vše kombinovat s tréninkem mnišství — tak to

Buddha zkrátka a dobře tvrdě odsuzuje a vysvětluje, že zahrávat si s tím, vede k utrpení, jo. No, a to abychom se zase znova vrátili zpátky k tomu tématu na začátku dnešního rozhovoru; to zahrávání si s tím co je zároveň ta chtěná a nechtěná sexualita u těch žen, které dělají z mužů pachatele. Jo, kdy ona chce, aby se s ní jednalo jako s manželkou nebo jako s milenkou. A říká ne, ne, ne a myslí ne–, ne–, ne–přestaň. Ale žena — a to může být žena laička, anebo žena v mnišské róbě — žena, která si přizná svou femininitu, všimne si, že v ní vzniká *kámačchanda*, tak ta se s tím může vypořádat. Ale ta, která to zamotává do příběhů a do představ, tak ta se zamotá do svých strategií jak být milenkou a bojovnicí, jak odmítat sex a přesto ho přece vyprovokovat... Jo, tak ta nadělá neplechu, poškodí druhé i sebe sama. Jo. Hm. Vytváří příběhy. Dělá pomluvy a tak dále.

Takže to je ten druhý princip. To znamená, tam, kde je smyslnost, tak ji pravdivě rozeznat jako smyslnost. A k tomu je nutno jasně vědět, že jakákoliv smyslnost, jo, jakékoliv zabývání se smyslností vede k utrpení a znemožňuje cestu, znemožňuje pokrok Dhammy. A tím právě začíná ta sutta o hadu, Alagaddúpama–sutta. A právě tam Buddha opakuje několikrát ty různé hrůzné příklady a nakonec shrnuje tento druhý princip slovy:

*so vata, bhikkhave,
aññatar' eva kámehi
aññatara kámasañña
aññatara kāmavitakkehi
káme patisevissatí 'ti
– n' etam thánam vijjati*

Patisevati to je to požívání smyslnosti *káma*. Jo, ten kdo požívá či žije v *kámě*, pro toho, že by bylo něco jiného smyslnost *káma*, něco jiného smyslové vnímání *káma–sañña* a něco jiného zaznamenání smyslnosti *káma–vitakka*, tak to neexistuje. *Na etam thánam vijjati*, takový případ se nevyskytne. Takže tímto principem Buddha shrnuje ten špatný postoj ke smyslnosti. A dokud člověk nedosáhl osvobození ze světa smyslů, dokud nedosáhl Nibbány, hm, tak pro jeho trénink je zkrátka a dobře jakékoliv požívání smyslnosti, *káma–patisevaná*, požívání *kámy* je brzdou.

VA: Takže to jsme se, Bhante, tímto zabývali, když jsme se na úplném začátku výuky mnichů a mnišek v té první suttě Anguttara–Nikáyi seznamovali s tím, jak fungují smysly a předměty smyslů. Takže to nebyl návod k požívání smyslnosti.

AT: Výtečně, ctihodná paní! Kéž se podaří tento prožitek evidence všem účastníkům a účastnicím mnišského tréninku při jeho reflektování *paččavekkhaná*. Buddha neodsuzuje smyslnost v každodenním životě laiků a pronesl promluvu, která se jmenuje *Káma–Sutta* a je zaznamenána v *Atthakavagga*, sbírky *Sutta–Nipáta*. To málokdo ví. A když se řekne *Káma–Sutta* tak si všichni myslí, že je to nějaký návod na tření sliznic v různých polohách. No a o tom jsou skutečně i všechny ty různé knížky, které se o *Káma–Suttě* prodávají. Ale ta pravá Buddhova *Káma–Sutta*, která byla přeložena mým prvním mnišským učedníkem *sámanerou Dhammakusalou*, tak ta říká: *kámam kāmāyamanassa tassa ce tam samijjhati*. V překladu to znamená, že ten, kdo se zajímá o *kámu*, o smyslnost, tak ten jí může mít a těšit se z toho. A dále: *addhá pítimano hoti*, ten bude jistě mít z toho radost *píti*, a dále: *laddhá macco yad icchati*, ten dosáhne toho, co si přál ve svém životě smrtelném. Hm. Takže to je kus Buddhovy rozpravy o smyslné rozkoši *Káma–Sutta*.

VA: A dostane se na druhý břeh? Dosáhne svobody?

AT: Hm, k tomu Buddha i v té *Káma–Suttě* jasně instruuje, co musí dělat ten, kdo se chce dostat na ten druhý břeh a stát se *párágú*. Jo. *Párágú* to je ten co se dostal na druhý břeh. A k tomu Buddha říká na závěr té *Káma–Sutty*: *tasmá jantu sadá sato kamáni parivajjaye*,

ten ať se všímavě smyslnosti vyhýbá, čímž se stane *atari*, tedy *atare ogham*, přejde ty záplavy. Takže *káma* je v pořádku pro laiky a pro laičky, když někdo se chce stát milenkou, anebo chce přestat být servírkou a děvkou a chce se stát ušlechtilou ženou, manželkou, no tak prosím. Takový člověk, taková žena, takový muž, co se snaží dostat mimo oblast smrti a oblast *kámy*, na to musí jít trochu jinak. Jo. Takže to by bylo zase k tomu prvnímu principu. Ty jsi chtěla, ctihodná paní, jeden nebo dva principy. Já jsem si ale vymínil, že řeknu tři. Tak ten první je, že požívání *kámy*, požívání smyslnosti nám nedovolí dostat se na druhý břeh a stát se *párágú*, ten který přešel a je *atari*. Jo. Ale zřít se smyslnosti je něco jiného, než si to svatouškovsky zakazovat nějakými pravidly, ohlupovat se nějakými fanatismy, či zatajovat před sebou, co smyslně prožívám — a dělat jako že ne. Takže zřít se je transcendovat, překonat, protože poznám meditací něco lepšího. No a pak se člověk stane *párágú*, *atari*. Hm. Takže to je ten první z těch tří principů.

No a druhý z těch principů je právě realizován při té práci *na nimittagáhi*, *na anubyanjanagáhi hoti*. Takže kdo se opravdu trénuje, není tím, kdo si vytváří představy a příběhy. Trénuje se v tom, aby viděné nechal být viděným, slyšené slyšeným a tak dále... No a třetím principem je, že když ten trénink dokončí, když se dostane nad to, tak může Dhammu odložit tak jako vor, v páli nazývaný *kulla*. A to je ta *kullúpama*, *opama* přirovnání k voru *kulla*. A tam říká Buddha: *evameva kho, bhikkhave, kullúpamo mayá dhammo desito*, přirovnání k voru jsem vás, mniši, učil, jo, k překonání *nittharana* a ne k tomu chytání představ *no gahana*, *na nimitta-gáhi*. Takže učil jsem vás přirovnání k voru Dhammy proto, abyste se dostali na druhý břeh a ne abyste ten vor uchopili a sebou nosili. Jo. Abyste překonali a zbavili se i Dhammy, jo ale když se zbavíte Dhammy, tak o co víc se před tím musíte zbavit toho, co je *adhammá*.

No, a já bych to tím zakončil, ctihodná Vajiro. Jo. A doporučuju tobě, jakož i všem našim mnichům a mniškám, i těm, kteří jsou tu jenom na půl roku na zkoušku, aby se zabývali tou *Káma-Suttou*, kterou učil Buddha, ne tou, kterou učí ti různí orientalisti a šizunkové v Evropě. Stojí za to podívat se na tu *Káma-Suttam*, která má jenom šest veršů, jo. No a samozřejmě, kdo chce tvrdit, že se seriózně zabývá Dhammou, se musí podívat na verše té *Alagaddúpama-Suttam*, té *sutty* o hadovi. A sice aspoň na ty dva verše závěrečné, kde Buddha říká:

*evameva kho, bhikkhave, kullúpamo mayá dhammo desito
nittharanattháya, no gahanattáya.*

*Kullúpamam vo, bhikkhave, dhammam desitam,
ájánantehi dhammá pi vo pahátabbá pageva adhammá.*

Právě proto, mniši, jsem vás učil Dhammu v přirovnání k voru, abyste ji použili k překonání, a nikoliv, abyste se jí pak drželi.

Jako vor, mniši, jsem vás učil Dhammu poznat a pak se jí vzdát — a oč více se vzdát Ne-Dhammy!

VA: Sádhu, sádhu, sádhu. Děkuju, Bhante.

AT: Rádo se stalo, ctihodná paní.

ACES web: <http://www.ayukusala.org>
e-mail: ayukusala@volny.cz

<http://www.volny.cz/ayukusala/>
ayukusala@centrum.cz dhamma@volny.cz